

6 7

juni | juli 2022

DOOPS GEZIND HAARLEM

Oekraïne
in Haarlem

twee-maandijks magazine van Doopsgezind Haarlem

+ zomerprogramma p. 12

3

venti-
latie

4

9

laatste 14
rust-
plaats

van de redactie

Langzaam maar zeker veranderen we het een en ander aan ons magazine *Doopsgezind Haarlem*. We groeien mee met het beleid van de gemeente: zorgen dat we toekomstbestendig zijn, nieuwe doelgroepen aanboren, nieuwe activiteiten ontplooien.

Nu wordt het magazine zowel verzonden aan leden en vrienden van de doopsgezinde gemeente als neergelegd op openbare plaatsen: in Fotogalerie De Gang, bij de VVV en bij diverse andere locaties in Haarlem. Bij de exemplaren die verzonden worden zal voortaan een inlegvel komen met informatie die voor buitenstaanders minder relevant is. Daardoor komt er ruimte voor andere zingevende artikelen én ruimte om te laten zien wat voor ons ‘daan gaan woorden te boven’ betekent.

Natuurlijk blijven diverse rubrieken gewoon bestaan: de kerkdiensten, de in memoria, de columns van Bart Stobbelaar en Joep Stassen, en meer. Doelen en opbrengsten van de collectes, de wijkactiviteiten, gesprekskringen, aankondiging van ledenvergaderingen e.d. komen allemaal op een inlegvel. We hopen het op deze manier iedereen naar de zin te maken, maar ‘als je iedereen te vriend wil houden, moet je ijs gaan verkopen’ – Steve Jobs.

In dit nummer een reportage over de Oekraïense vluchtelingen die we als Doopsgezind Haarlem opvangen en in de serie De Groene Voorhoede dit keer aandacht voor duurzaam begraven.

Blote voeten in het gras

Het gebeurde eind april tijdens een jaarlijkse ontmoeting van doopsgezinde theologie-studenten uit Europa.

door **Alex Noord**

‘dit is een morgen als ooit de eerste...’

kerkdiensten

zondag 5 juni

Grote Vermaning ds. A.J. Noord
Pinksterfestival

zondag 12 juni

Grote Vermaning br. W.N. Grimme

zondag 19 juni

Kleine Vermaning br. A.P.R. Fanoy

weekend 25 & 26 juni

Elspeet ds. A.J. Noord
Kleine Vermaning br. W.N. Grimme

zondag 3 juli

Kleine Vermaning ds. A.J. Noord

aanvang 10.30 uur,
tenzij anders vermeld

zondag 10 juli

Grote Vermaning

zondag 17 juli

Kleine Vermaning zr. L. Penner

zondag 24 juli

Grote Vermaning
Verrassingsdienst

zondag 31 juli

Grote Vermaning

zondag 7 augustus

Kleine Vermaning

Bij het ter perse gaan van dit nummer was nog niet van alle diensten bekend wie er voor gaat. Zie daarvoor facebook en de nieuwsbrief. Bellen kan ook, naar de kosterij 06 52 65 30 30.

adressen

Grote Vermaning
Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem
Kleine Vermaning
Postlaan 16, 2101 VE Heemstede

De diensten zijn te volgen via zoom.
Log in: meeting id: 933 7096 3269 passcode: 745563. Graag video uitzetten als je de dienst volgt.

Zie ook www.doopsgezindhaarlem.nl

De dag begint zoals gebruikelijk met een korte ochtendviering. Er wordt een kaars aangestoken, iets gezongen, een tekst gelezen, soms is er een korte overweging, er wordt gebeden. De opzet is eigenlijk altijd heel eenvoudig en ongedwongen en misschien daarom wel zo intens.

onwennig

Die ochtend was het stralend weer. De voorbereiders van de viering stelden voor naar buiten te gaan in de ruime tuin. We vormden een kring en als vanzelf werden we stil. We hoorden de geluiden om ons heen, het zingen van vogels, maar ook een vliegtuig dat overkwam. We deden wat oefeningen om ons te ontspannen en ons te openen voor het licht.

Toen werd voorgesteld om de schoenen uit te doen en met de blote voeten in het gras te gaan staan. Sommigen deden dat spontaan, anderen volgden aarzelend. Het voelde ook wel wat onwennig.

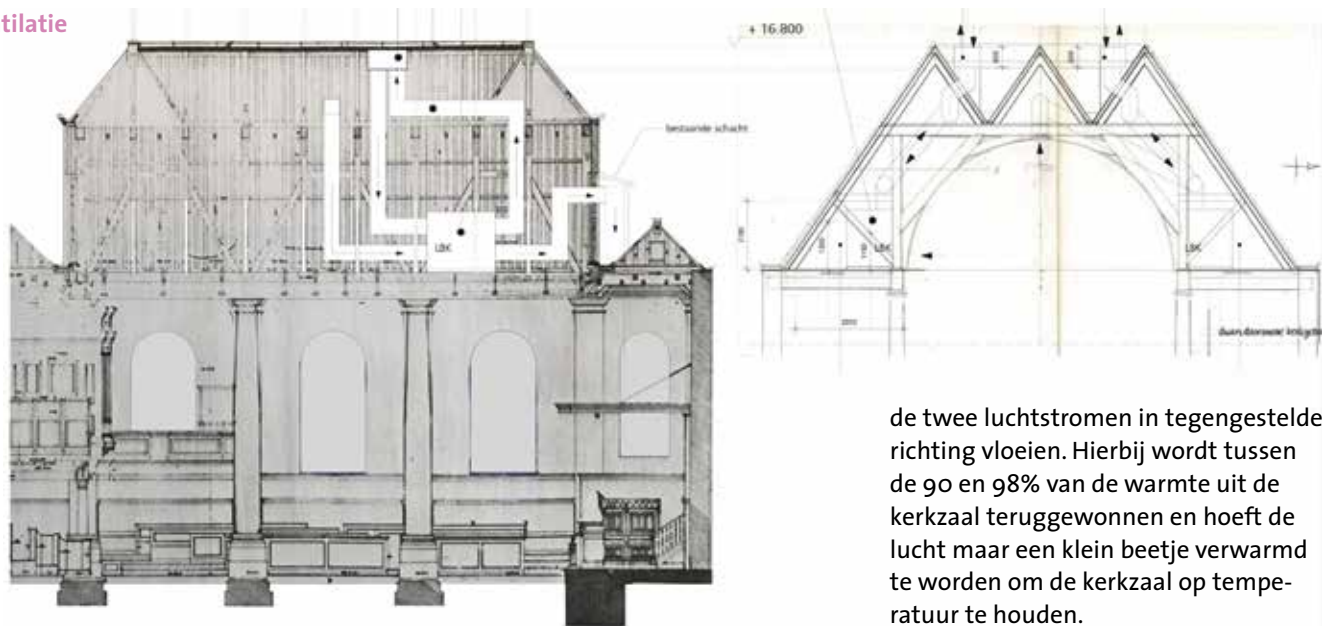
‘Dit is een morgen als ooit de eerste, zingende vogels geven hem door. Dauw op de aarde, zonlicht van boven, vochtige gaarde, geurig als toen.’

Als vanzelf moest ik denken aan dit lied uit het Liedboek en vroeg ik me af waar we dat zijn kwijtgeraakt, deze lichamelijke ervaring van het staan op de aarde en de verbinding die via de aarde wordt gemaakt met elkaar.

onvergetelijk

Het werd wat mij betreft een onvergetelijke ervaring, een bijzonder moment tijdens een verder even bijzondere conferentie waarin de doopsgezinde theologie werd doordacht en overwogen. Vanuit het hoofd belandden we met onze blote voeten in het gras. Het kriebelde, was fris en voelde toch ook fijn.

Dat is nog eens een manier om de dag te beginnen. Toen we onze schoenen weer aandedden en de veters strikten keek ik eens om mij heen en zag ik blije gezichten. Het werd een nieuwe dag als ooit de eerste. ●

Ventilatie zonder energieverlies

Werkende aan de totstandkoming van de Verenigde Naties na de Tweede Wereldoorlog heeft Winston Churchill de onvergetelijke woorden uitgesproken 'Never let a good crisis go to waste'.

door **Lindert van Tongeren**

In een bescheidener context zijn die woorden ook van toepassing op de Grote Vermaning die gedurende de Covid-19 pandemie zeer beperkt bezocht kon worden. De ambitie is ontstaan om alle ruimtes te voorzien van voldoende ventilatie zonder onnodige energieverliezen en om de luchtkwaliteit te verbeteren voor het behoud van de historische elementen in de Kerkzaal en de stijklkamers. Mede door leveringsproblemen is deze ambitie half mei gerealiseerd. Nu zijn er enkel de luchtinlaatroosters naast de preekstoel te zien, maar wat is er op de kerkzolder gebouwd?

10.500 kuub buitenlucht

Daar zijn luchtbehandelingskasten en ventilatieleidingen geïnstalleerd op de noord- en de zuidkant. De luchtbehandelingskasten controleren de kwaliteit van de lucht en zorgen voor luchtstroom. Deze zijn ontworpen conform de Covid-regelgeving waarbij

30 kuub lucht per persoon per uur moet worden verversd en mag de lucht niet gecirculeerd worden. Uitgaande van de volledige bezetting in de kerkzaal is dit 10.500 kuub buitenlucht per uur! Om hieraan te voldoen en aan de wens dat het een energiezuinige installatie moet zijn, is gekozen voor twee grote warmtewisselaars. Warmtewisselaars maken gebruik van de tweede wet van de thermodynamica die zegt dat warmte van nature van warme naar koude gebieden stroomt. In de luchtbehandelingskast wordt met dit principe de koude buitenlucht opgewarmd met de warme afgezogen lucht.

esthetische eisen

De warmteoverdracht wordt efficiënter door van een zo groot mogelijk oppervlakte gebruik te maken. Voor de luchtbehandelingskast wordt gebruik gemaakt van een zeshoekige fijnmazig gelamineerde buizenstelsels waardoor

de twee luchtstromen in tegengestelde richting vloeien. Hierbij wordt tussen de 90 en 98% van de warmte uit de kerkzaal teruggewonnen en hoeft de lucht maar een klein beetje verwarmd te worden om de kerkzaal op temperatuur te houden.

Hoe complex de techniek ook lijkt, het bleek de grootste uitdaging om aan de esthetische eisen van de Monumentendienst en de Welstand van de gemeente Haarlem te voldoen, aldus architect Menno Visser. Alle aan- en afvoeren van lucht mochten niet vanaf de straat te zien zijn, net als lang geleden tijdens de bouw van de kerk zelf. Tevens konden in de Heerenkamer, de Dameskamer en de kamer van het Fonds van Zanten geen conventionele roosters geplaatst worden. Daarom wordt daar de lucht ingeblazen door uitsparingen in het latwerk van de plafonds en die zijn nauwelijks zichtbaar.

Mocht u zich in de Vermaning bevinden, vermaakt u zich dan eens door de inlaat en afzuiging in deze ruimtes te vinden. ●

Het hele traject heeft onder leiding gestaan van architect Menno Visser en zijn team van gespecialiseerde bedrijven zoals onze 'eigen' aannemer Pronk Bouw&Restauratie, de leverancier van de alle techniek Bert Besseling van Schouten Techniek, Elektrotechnisch Buro Vittali uit Haarlem met alle onmisbare adviezen van Ernst van Tongeren Energie adviesbureau voor duurzame installatietechnieken.

Dit was het technische deel van ons grote ventilatieproject. Want er is nog veel méér over te vertellen, wellicht zelfs wel met een tentoonstelling. Wordt vervolgd dus!

Lindert van Tongeren is tijdelijk kosten en bijna afgestudeerde werktuigbouwkunde.

door **Anke van der Meer**

Van Charkiv naar Haarlem

vlnr
Maksim, Alena, Danya,
Diana, Olga, Tatjana,
Mark & Andrej

Opvang in de voormalige pastorie

Op 24 februari 2022 viel Rusland Oekraïne binnen. In grote golven komen de verhalen en de beelden binnen. De gebombardeerde steden, de ruïnes van flatgebouwen, de lichamen in de straten en de lange rijen mensen aan de grens. Bijna vijf miljoen mensen op de vlucht. Twee miljoen binnen Oekraïne, en drie miljoen mensen gaan de grens over.

Ondertussen wordt de deur van de pastorie aan de Franz Schubertlaan dichtgetrokken door emeritus predikant Herman Heijn en zijn vrouw Marijke. Daarmee staat er een pracht jarendertig-huis leeg te wachten op een volgende bestemming. Een nieuwe predikant, of liever verkoop?

Een derde optie biedt zich aan als gevluchte Oekraïners zich ook melden aan de poort van de gemeente Heemstede. Vanwege een tekort aan plekken worden particulieren opgeroepen om vluchtelingen op te nemen. De kerkenraad van Doopsgezind Haarlem besluit daarom dat het huis zes tot negen maanden beschikbaar gesteld zal worden voor opvang.

opvangplek

Maar wat te doen met een leeg pand? Een klein comité, bestaande uit Ayold Fanoy, Jet van Vrede, Christien van der Minne en Willemien Ruygrok, gaat aan de slag om de boel te coördineren. Het huis moet gepoetst en worden ingericht. Een oproep in verschillende appgroepen zorgt dat het huis langzaam schoon wordt en gevuld raakt. Gemeenteleden en buurtgenoten brengen meubels en beddengoed en keukengerei. Soms nieuw, soms spullen die nog een tweede leven konden gebruiken. De rest wordt door tweedehands winkel De Snuffelmug gedoneerd.

De opvangplek komt als geroepen, want terwijl het gedoemde gasfornuis wordt aangesloten, laat de gemeente Heemstede aan het comité weten dat er een groep vrouwen met kinderen is aangekomen waar geen geschikte plek voor is. Deze groep zijn acht van de ongeveer 50.000 Oekraïners die Nederland de komende maanden verwacht op te zullen moetenvangen.

op de vlucht

Wie zijn deze mensen? Alena (36) is van kinds af aan vriendinnen met Tatiana (32). Hun respectievelijke zonen, Maksim (10) en Andrei (11), zijn ook bevriend. Tatiana heeft nog een jongere zoon, Mark van twee. Diana (35) leerde Tatiana en Alena via een vriend kennen. Zij heeft een zoon, Danya (6). Haar moeder Olga (73) heeft besloten mee te reizen toen de vriendinnen hun woonplaats Charkiv verlieten. Met alleen een kleine reistas, een kind op de arm, en een hond Macy aan de riem en poes Balu in de mand vertrokken ze richting Duitsland. Ze vertellen dat het een vreselijke tocht was waarbij ze met z'n allen moesten overnachten op het station. Tatiana zegt: 'Het was afschuwelijk. We konden nergens slapen, de kinderen lagen op de vloer. Maar ik heb geen spijt. We hebben het samen overleefd en ik ben opgelucht dat we veilig zijn.' Alena vult aan: 'Ik ben zo trots op de kinderen. Ze waren standvastig en hielden vol ondanks de moeilijke situatie.'

In Duitsland werden ze naar een opvanglocatie gebracht. Tatiana: 'Ze beloofden daar dat we na drie weken onderdak zouden krijgen. Toen dat niet gebeurde, hebben we besloten door te reizen naar Nederland. De broer van Alena was met zijn gezin in Hoofddorp en zei dat het hier goed was.' 'In Duitsland vonden we het niet fijn,' zegt Diana, 'mensen waren afstandelijk. Het valt me op dat mensen hier wel vriendelijk zijn en naar ons glimlachen.' Tatiana vervolgt: 'Toen we aankwamen, zijn we opgevangen in een gymzaal. Daar hebben we twee nachten geslapen.'

Het was zo koud! We waren dankbaar voor de hulp, maar we zijn nu vooral heel blij dat we in zo'n mooi huis verblijven.'

borsjt & blini's

De woning is natuurlijk best vol met acht mensen, maar de opluchting is vooral groot dat ze kunnen douchen, en de was kunnen doen, en zelf kunnen koken. Alena: 'In Duitsland zaten we met z'n allen op een kamer, dus we zijn blij met deze mooie, ruime plek. We hebben zin om in de tuin te gaan werken, en bloemen te planten.' Tatiana vertelt dat zij vooral kookt, gerechten van thuis als borsjt en blini's, maar ook hamburgers en macaroni.

'ik ben zo trots op de kinderen... ze hielden vol ondanks de moeilijke situatie'

'Maar we hebben ook zin om snel aan het werk te gaan,' voegt ze daaraan toe. 'In Charkiv hadden we allemaal een baan, dus we willen hier graag werken.' Tatiana werkte als office manager en manicure. Dat laatste beroep zou ze graag hier willen oppakken, maar eerst moet er opvang voor haar jongste zoon zijn. Diana werkte in een parfumerie, en Alena heeft economie gestudeerd en werkte op de financiële afdeling van een drinkwaterbedrijf. Alena: 'Ik zou werk willen doen dat past bij mijn studie en ervaring, maar zonder de taal is dat moeilijk.' Olga heeft gewerkt als ingenieur in een staalbedrijf, maar zij is inmiddels met pensioen. 'Nu help ik mijn dochter en mijn kleinzoon.'

Hond Macy

familie

In Heemstede en omgeving proberen de vrouwen stukje bij beetje hun leven op te pakken, of beter 'een' leven op te pakken, want alles is anders. Diana: 'Charkiv is een wereldstad met twee miljoen inwoners en hoge gebouwen. Hier is alles rustig en pittoresk.' Dan zucht ze even en zegt: 'Maar wat is er thuis van over? Alles is kapot.'

Op vertoon van hun Oekraïense paspoort mogen ze gratis met het openbaar vervoer. Bijvoorbeeld naar Haarlem of Amsterdam of naar de bollenvelden. Op de fiets gaan ze naar de velden van HFC, waar Maksim sinds kort voetbalt, en naar de moestuinen van Stichting Kom In Mijn Tuin, waar Maksim en Andrei een lapje grond hebben gekregen om te bewerken.

Olga wandelt op woensdagen weleens naar de markt in Heemstede. 'Ik werd aangesproken door de burgemeester,' lacht ze. 'Die herkende mij van toen wij naar het gemeentehuis kwamen om ons in te schrijven en zij ons welkom heette in de gemeente. Ik had haar niet herkend, dus ik voelde me net een filmster toen ze mij aansprak!'

Tijdens een bezoek aan de Grote Vermaning zeggen de vrouwen dat ze graag willen bedanken voor het warme welkom dat ze hebben ontvangen. Organist Marco bij de Vaate is net aan het oefenen in de kerkzaal en speelt een stuk voor hen. Voorzitter van de kerkenraad Sybout van der Meer vraagt Maksim en Andrei een kaars aan te steken die op de wolkentafel staat, om stil te staan bij alle familie en geliefden die de acht hebben moeten achterlaten. Later, in de lunchroom van *Jansje*, speelt Mark met wat autootjes en Danya maakt een tekening, boven blauw en onder geel. 'Oekraïne,' mompelt hij zacht. ◀◀

onder de loep

Joep Stassen

We zijn dus nog steeds op zoek naar een dominee. Of een leraar zo je wilt, voorganger, predikant, herder, geestelijk leider. Want die hebben we nog niet gevonden. Sommige kandidaten voldeden niet aan ons wensenlijstje, voor andere voldeden wij niet aan hun wensenlijstje. Het doet denken aan een dating-app voor vijftigplussers. Wie wat langer meeloopt wordt kritisch en door schade en schande wijs geworden, houdt men eerder de boot af. Liever in je eentje zitten kniezen dan het risico op verdriet van een mislukking.

Onze kerkgemeenschap loopt ook al een tijdje mee en heeft al heel wat dominees 'versleten'. Ik bedoel het niet onaardig, maar wat er van ons gevraagd wordt is bereidheid te investeren in een goede relatie met de nieuwe dominee. In plaats van bij aanvang afvinken, samen op pad en werken aan wederzijdse wensenlijstjes.

Zelf ben ik er ook druk mee bezig geweest, in de beroepscommissie, in de voorbereidende werkgroep en in het bestuur van Predikfonds (het fonds betaalt de dominee sinds mensenheugenis). Nu is er even pauze – een kleine groep zoekt ondertussen door – en zo op afstand overzie ik mijn bijdrage en houding hierin, en ik denk: er ontbreekt iets, Joep. Het lijkt erop dat ik graag zie dat de kandidaat-dominee de gaten die wij laten liggen, opvult. Dat wat ik niet onder woorden kan brengen, door de nieuwe predikant moet worden gezegd. Dat de onoverbrugbare verschillen worden overbrugd met hulp van de nieuwe bruggenbouwer. Dat de nieuwe geestelijk leider gaat bazuinen in de stad dat er een kerkgemeenschap is die goed werk doet en inspireert, terwijl ik dat zelf vaak voor me houd. Zouden de gemeenteleden die in een dip zitten, niet kunnen worden opgebeurd door de nieuwe herder, terwijl ik aan het werk ben?

Het staat op de agenda van de meeste organisaties waar ik voor mijn werk kom: persoonlijk leiderschap. Wat doe jij? Wat ga jij bijdragen? Het is het puzzelstukje dat vaak zoekraakt. Terwijl je dat misschien niet verwacht in de op het individu gerichte maatschappij. Ik ga dat stukje zoeken, misschien ligt het wel onder het nieuwe tapijt onder de wolkentafel. ●

Poëzie is een daad...

Liefde na de Liefde

*Er komt een tijd
dat je opgetogen
jezelf zult begroeten als je aankomt
bij je eigen deur, in je eigen spiegel
en elk zal glimlachen bij de begroeting
van de ander,
en zeggen, ga zitten. Eet.
Je zult de vreemdeling weer lief hebben
die je zelf was.*

*Geef wijn. Geef brood. Geef je hart terug
aan zichzelf, aan de vreemdeling die al
je hele leven*

*van je houdt, maar die jij negeerde
voor een ander, die jou door en door kent.
Haal de liefdesbrieven van de boekenplank,
de foto's, de wanhopige krabbels,
trek je eigen beeltenis van de spiegel.
Ga zitten. Doe je tegood aan het leven.*

Derek Walcott

Opgenomen in *Wabi Sabi, de Japanse wijsheid van imperfectie*, Francesc Miralles & Héctor García, 2022, € 16,99
Dit gedicht is voor het eerst gepubliceerd in *Sea Grapes* uit 1976. Die bundel is nog te koop via amazon.com.

door Lieuwe Koopmans

Dit gedicht leest als een ode aan het leven en aan de veerkracht van de mens. Het lijkt geschreven te zijn na een verbroken relatie. De dichter wordt weer teruggeworpen op zichzelf. Hij moet zichzelf opnieuw ontmoeten en verwelkomen, nadat hij zichzelf zo lang genegeerd heeft.

Het gedicht raakte mij deze week toen ik het las in een boekje over de imperfectie van het leven. Ben ik mijzelf genoeg, in al mijn imperfectie? Mijn gedachten dwaalden naar de Amerikaanse psychiater Winnicott, die sprak over 'de goed genoeg moeder'. De goed genoeg vader, de goed genoeg vriend of vriendin, het goed genoeg gemeentelid, de goed genoeg werknemer, de goed genoeg dochter of zoon.

Ga zitten. Geef jezelf brood. Geef jezelf wijn. Trek je beeltenis van de spiegel. Ga zitten en doe je tegood aan je leven. Ik geloof dat we dan pas werkelijk in staat zijn in alle oprechtheid uit te reiken naar de ander. ●

Derek Walcott (1930-2017) was een dichter, toneelschrijver en schrijver. In 1992 won hij de Nobelprijs voor Literatuur.

door Jet van Vrede

In de bijbel wordt vanaf Genesis 3 op verschillende plaatsen benadrukt dat je stof bent en tot stof terug keert. Hoe duurzaam kun je een uitvaart organiseren en hoe natuurlijk kan een laatste rustplaats zijn?

Terugkeren tot de aarde

duurzaam

Een duurzame uitvaart is kleinschalig, met weinig en efficiënt gebruik van transport en eerlijke arbeidsomstandigheden voor de medewerkers die de uitvaart verzorgen. Lokaal dus, zoals verzorgd door de ondernemer Brokking & Bokslag waar onze leraren graag mee werken. Verder met gebruik van hernieuwbare grondstoffen, weinig bloemen en genodigden vragen in plaats van bloemen geld te schenken aan een goed doel. In Haarlem en omgeving zijn enkele duurzaam gecertificeerde bloemisten, die bloemen met een duurzaamheidskeurmerk inkopen.

Als gekozen is voor crematie mag de as worden uitgestrooid op een terrein dat bestemd is om permanent as op te verstrooien of in open zee. Op natuurbegraafplekken kan de as soms zonder urn in een graf gestrooid worden.

In de omgeving van Haarlem zijn mooie natuurlijke begraafplaatsen. Het is een heel geruststellende gedachte dat de laatste rustplaats van een dierbare dichtbij is, op een plek waar bijzondere herinneringen gemaakt zijn. Zo hebben mijn ouders een familiegraf gekocht op de mooie natuurlijke begraafplaats aan de Bergweg in Bloemendaal. Schitterend gelegen. Op de aangrenzende hockeyvelden hebben ze elkaar voor het eerst ontmoet. Wat betreft de organisatie is het een begraafplaats als vele andere: met de meest uiteenlopende grafmonumenten in verschillende staat van onderhoud en grafrechten voor onbepaalde tijd of voor twintig jaar, met verlengingsmogelijkheden.

natuurbegraven

Een van de mooiste begraafplaatsen van ons land is waarschijnlijk Begraafplaats Bosdrift in Hilversum. Het complex uit 1889 is uitgeroepen tot rijksmonument. Na een uitgebreide renovatie is het er sinds 2020 weer mogelijk te begraven, met veel aandacht voor duurzaamheid en zelfs in de vorm van natuurbegraven. Een natuurbegraafplek is eeuwigdurend, zonder grafmonument. De bomen op het natuurbegraafplaatsgedeelte markeren de graven, staan aan de hoofdzijde van het graf en zijn voorzien van een ingenieus systeem om de plek van het graf terug te vinden. Bosdrift is een plek waar nabestaanden graag komen. Er is een rouwcafé waar bezoekers door vrijwilligers ontvangen worden.

rechtsboven en linksonder
Natuurbegraafplaats Geestmerloo bij Koedijk
(beeld van de website)

links boven
Opening van Begraafplaats Bosdrift, Hilversum

het is een geruststellende gedachte dat de laatste rustplaats van een dierbare dichtbij is, op een plek waar bijzondere herinneringen gemaakt zijn

Een ander uiterste is de eerste natuurbegraafplaats in Noord-Holland, Natuurbegraafplaats Geestmerloo bij Koedijk. Vlak langs de provinciale weg is een natuurgebied met een toekomstig bos aangelegd, waar lichamen letterlijk kunnen worden teruggegeven aan de natuur. De graven kunnen worden gemarkeerd door een schijf van een boom of een andere markering. Andere monumenten of versierselen zijn niet toegestaan. Respect voor de overledene gaat hand in hand met respect voor natuur en milieu. Vlak bij het ceremoniegebouw hebben een aantal oudere bomen een nieuw thuis gevonden. Deze bomen komen bij het ziekenhuis in Alkmaar vandaan.

De opbrengsten uit de natuurbegraafplaats komen direct ten goede aan het onderhoud van de natuur. Ook wordt een deel van de opbrengsten gereserveerd voor toekomstig natuurbeheer.

natuurmonumenten

Natuurbegraven Nederland is een landelijke organisatie van natuurbegraafplaatsen die gelieerd zijn aan Natuurmonumenten. Er zijn vijf natuurbegraafplaatsen in Gelderland, Brabant en Limburg en twee in ontwikkeling in Overijssel en Zuid-Holland. De natuurbegraafplaatsen zijn

eigendom van Natuurbegraven Nederland óf liggen in een natuurgebied van Natuurmonumenten. Na de laatste natuurbegraving worden deze gebieden overgedragen aan Natuurmonumenten. Maximaal 10% van een natuurgebied wordt gebruikt voor een beperkt aantal natuurgraven, die uiteindelijk opgaan in de natuur. Een deel van de opbrengsten wordt gereserveerd voor Natuurmonumenten. Dat geldt wordt door Natuurmonumenten in de toekomst gebruikt voor het beheren, beschermen en versterken van de natuur en daarmee ook voor elk natuurgraf op de natuurbegraafplaats. Een eigen plek zorgt dus niet alleen voor het behoud van de natuur nu, maar ook voor de latere generaties.

Best bijzonder eigenlijk, dat de aandacht voor duurzaamheid leidt tot eeuwige grafurst. Iets waar andere godsdiensten zoveel belang aan hechten. ●

mijnduurzamebloemist.nl
uitvaartstichtinghilversum.nl/portfolio-item/bosdrift
natuurbegraafplaats-geestmerloo.nl
natuurbegravennederland.nl

Zomerprogramma 2022

We gaan er weer een mooie zomer van maken. Met lezingen, excursies, theater, film, wandelingen en een spetterend slotdiner. Het eten wordt verzorgd door *De Wereld van Jansje* en het diner wordt opgeluisterd door zangeres Anita Sanders. Iedereen is van harte uitgenodigd om mee te doen aan een of meer programma-onderdelen. Voel je welkom om ook je buurvrouw/man/kind mee te vragen.

3 lezingen

De situatie in de Oekraïne houdt ons allemaal bezig. Maar er zijn helaas meer conflictgebieden in de wereld. We hebben gastsprekers vanuit Artsen zonder Grenzen, War Child en de Doopsgezinde gemeenschap.

De lezingen beginnen om 12.30 uur (vanaf 12.00 uur koffie) en duren 20 à 30 minuten. Dan is er ruim tijd om met de inleider en met elkaar van gedachten te wisselen. We sluiten af met een lunch.

- **donderdag 30 juni – Romee Pameijer**
Romee Pameijer werkt bij War Child en is fractievoorzitter voor de PvdA in Heemstede. Bijna 200 miljoen kinderen groeien op in conflictgebieden. Het geweld in deze gebieden heeft grote invloed op hun gedrag en zorgt voor psychosociale problemen. War Child zet zich in voor kinderen in oorlog en werkt in Afrika, Midden Oosten en sinds kort helaas ook in de grensgebieden van Oekraïne. War Child biedt bescherming en psychologische eerste hulp aan kinderen, ouders en verzorgers die de oorlog in Oekraïne zijn ontvlucht.
- **dinsdag 19 juli – Pieter Post**
Pieter Post, dienstweigeraar en doopsgezind dominee gaat in op de spagaat van een dienstweigeraar. Die bestaat hieruit dat hij wapens weigert te dragen, maar

ook inziet dat er moet worden ingegrepen. Het plaatst de historische vredeskerken (doopsgezinden en quakers), maar ook andere kerken, bewegingen en individuen, voor de vraag: Is de opkomstplicht het enige antwoord op oorlogsdreiging? Is er zoiets als een gerechtvaardigde oorlog? Houdt pacifisme wel stand in deze woelige tijden?

- **donderdag 28 juli – Annette de Jong**
Annette de Jong werkt bij Artsen zonder grenzen en komt zo in vele conflictgebieden. Niet om te vechten, maar om te helen. De teams van experts werken dag en nacht om mensen in crisissituaties te helpen. Van de chirurg in het veldhospitaal tot aan de fondsenwerver op straat. Medisch, menselijk en kritisch. Ze bieden medische noodhulp in conflictgebieden, bij natuurrampen en uitbraken van dodelijke ziektes. Als ze onrecht zien, zal de wereld het weten. Ze sluiten niemand uit en laten zich niet tegenhouden.

2 excursies

We verzamelen om 11.45 uur voor Teylers Museum, Spaarne 16, óf voor het Hodshon huis, Spaarne 17 (overkant Spaarne).
Op iedere locatie staan een of meer gidsen voor ons klaar. Na de rondleiding gaan we naar de kerk om door te praten. Daar wordt de lunch geserveerd.

- **dinsdag 2 augustus – Hodshon huis**
Keetje Hodshon (1768-1829) was de rijkste vrouw van Haarlem. Ze was al vroeg wees en toen ze eenmaal over haar erfenis kon beschikken kocht ze verschillende huizen aan het Spaarne en liet een nieuw huis voor zichzelf bouwen. Dat paleis aan het Spaarne gaan we bezoeken.
- **donderdag 18 augustus – Huis van de Verlichting**
Pieter Teylers Huis is één van de weinige plekken ter wereld waar de Verlichting tastbaar aanwezig is. Pieter Teyler geloofde dat praktische uitvindingen en ontdekkingen de beste manieren waren om de wereld tot een betere plek te maken. In dit 'Huis van de Verlichting' word je uitgedaagd om te reflecteren op het actuele vraagstuk van het verbeteren van de samenleving voor iedereen en de bijdrage die kunst en wetenschap daaraan kunnen leveren. Neem je Museumkaart mee als je die hebt!

2 films

We hebben twee boeiende films uitgekozen: *De vrouwen van de 6e etage* en *Rabbit Proof Fence*. De filmavonden beginnen om 19.00 uur.

- **dinsdag 26 juli – De vrouwen van de 6e etage**
Parijs, de vroege jaren 60: de tijd van cocktails, mantelpakjes en dure chevroléts. De rijke Jean-Louis Joubert is een brave maar nogal saaie man die niet echt van zijn leven geniet. Tot hij en zijn vrouw de mooie Spaanse María als werkster in dienst nemen. María laat hem kennismaken met de zesde verdieping van zijn burgerlijke appartementsgebouw waar zij samen met andere Spaanse werksters woont.
- **dinsdag 9 augustus – Rabbit Proof Fence**
In de jaren dertig van de vorige eeuw werden veel Aboriginalkinderen met geweld ontruimd aan hun families om te worden ondergebracht bij blanken die hen moesten opvoeden volgens de regels van de blanke samenleving. De behandeling van deze kinderen was ontstellend en behoort tot een van de duisterste

geheimen van de geschiedenis van Australië. Dit is een waar gebeurd verhaal over drie jonge Aboriginal meisjes die het blanke gezin ontvluchtten waar ze gedwongen verbleven.

1 wandeling

- **vrijdag 22 juli – wandeling in de Groene Weelde**
We verzamelen om 11.00 uur bij het pannenkoekenpaviljoen, Kruisweg 1625, 2142 LC Cruquius. We gaan op pad voor een wandeling van ongeveer 1,5 uur (inkorten kan). De hond mag mee.

1 theatervoorstelling

- **zaterdag 13 augustus – voorstelling & rondleiding**
Na twee jaar geen 'Van Huis uit Doopsgezind' gaan de spelers weer helemaal los. De voorstelling/rondleiding duurt ongeveer een uur en begint met koffie om 10.30 uur.

1 slotdiner

- **dinsdag 23 augustus – diner**
Traditioneel een topper. En nu weer allemaal samen. Zangeres Anita Sanders luistert het geheel op. Inloop vanaf 17.30 uur en om 18.00 uur aan tafel.

kosten

- lezingen en excusies incl. lunch € 7,50
- films € 7,50
- wandeling incl. koffie, gratis
- theatervoorstelling incl. drankje € 12,50 volwassenen, € 5,- voor kinderen
- diner € 20,- incl. 2 drankjes

Opgeven altijd uiterlijk 1 week voorafgaand aan de activiteit o.v.v. naam, aantal personen en eventuele dieetwensen, bij Janneke Kanbier via ikanbier@kpnmail.nl

locatie

De lezingen, de theatervoorstelling, de films en het slotdiner vinden plaats in de doopsgezinde kerk Haarlem
Frankestraat 24 | 2011 HV Haarlem

Lintjesregen

Redacteur van het magazine *Doopsgezind Haarlem* wordt 'Ridder Willemien'.

door Anke van der Meer

Een complete verrassing was het niet meer. Want als een goede vriendin ineens heel geïnteresseerd is naar je loopbaan en je vrijwilligerswerk door de jaren heen én bovendien tussen neus en lippen door laat weten dat je 26 april moet vrijhouden, dan gaat er bij iemand als Willemien Ruygrok wel een lampje branden.

Dus zo kwam het dat op 26 april burgemeester Astrid Nienhuis op het bordes van het Heemstedse gemeentehuis

stond met naast haar een kersverse Ridder in de Orde van Oranje Nassau.

Willemien werd geridderd vanwege haar jarenlange strijd voor gelijke behandeling en gelijke kansen voor iedereen. Die strijd voerde ze zowel professioneel als vrijwillig, en zowel nationaal als internationaal. Willemiens bijdrage aan de totstand-koming van de 'Algemene wet Gelijke Behandeling' werd genoemd, de organisatie van de Gay Games, de samenwerking van 45 Haarlemse

kerken om de inzet voor vluchtelingen vorm te geven, haar betrokkenheid bij 'Hotel de Koepel', Stichting Jansje van Goor en Haarlem Mozaïek.

De burgemeester roemde Willemiens grote persoonlijke betrokkenheid in combinatie met een actieve, praktische inzet en scherp strategisch inzicht

bij alle maatschappelijke organisaties en doelen waarbij ze betrokken is geweest.

De koninklijke onderscheiding werd gevierd in Fotogalerie de Gang, waar Willemien werd toegesproken door Joep Stassen en waar het glas op haar werd geheven. ●

in memoriam

Luuk Donkhorst

Op 26 februari overleed Lucas (Luuk) Donkhorst. Hij was ruim 55 jaar lid van Doopsgezind Haarlem.

De heer Donkhorst was gedurende zijn leven technisch tekenaar. Hij nam mij eens mee naar de zolderetage van zijn huis waar hij zijn tekenkamer had. Daar bewaarde hij alle tekeningen die hij ooit had gemaakt, het was zijn levenswerk.

De laatste jaren na het overlijden van zijn vrouw Ria waren voor hem niet gemakkelijk. De kring werd kleiner. Gelukkig was er de zorg van de kinderen om hem heen. Ook bleef hij een vertrouwd gezicht binnen onze gemeente. Zo bezocht hij de advents- vieren in de Kleine Vermaning ieder jaar. De Kleine Vermaning had sowieso een belangrijke plaats in zijn leven. Het was de plek waarvoor zijn vrouw zich zozeer had ingezet.

We gedenken Luuk Donkhorst met

eerbied. Dat hij gedragen mag zijn in het Licht. We wensen zijn kinderen en kleinkinderen en verdere dierbaren sterkte toe in het verlies.

Alex Noord

in memoriam

Jo Kraay-van Bommel

Op 3 maart overleed in Tussenhout Jo Kraay-van Bommel. De laatste jaren van haar leven waren niet gemakkelijk. Zij kwam steeds meer in haar eigen afgesloten wereld terecht. Ik bewaar goede herinneringen aan Jo en vooral aan de bezoeken die ik aan haar bracht in haar zo vertrouwde huis aan het Santpoorterplein. Ze was een trouw bezoeker van de kerkdiensten en nam ook deel aan de Bijbelkring in Noord. Met de Mennokapel had ze een bijzondere band, juist ook vanwege haar vader die aan het gebouw werkzaamheden had verricht. Ze was opgewekt en had veel humor. 'Het is goed zo', deze woorden stonden

op de kaart geschreven. Zo had ze het zelf kunnen uitdrukken. We wensen haar familie kracht toe in het verlies. Haar gedachtenis zij tot zegen.

Alex Noord

in memoriam

Marry Cramer-Joren

De dood is niets, ik ben slechts aan de andere kant
Op 15 april 2022 overleed Marry Cramer. Marry kwam uit een Aalsmeers gezin, waarvan de moeder doopsgezind was. Marry werd lid van de doopsgezinde gemeente in Aalsmeer, waar zij actief was als zondagsschooljuf. Door haar huwelijk met Cees Cramer in 1975 kwam ze in Haarlem en zo ook bij Doopsgezind Haarlem.

Marry was in onze gemeente actief bij het Wijnbergshofje, in het wijkbestuur, en bij de zusterkring. Marry zag wat nodig was en gaf op haar eigen praktische wijze hulp.

Het geloof is voor Marry altijd een rode draad in haar leven geweest om dienstbaar te zijn als vrijwilliger, als een bron waar ze altijd weer kracht uit putte en als een anker om zich over te geven aan de dood, in de wetenschap dat de dood niet het einde is. Op 22 april jl. was de uitvaart waar veel familie en vrienden bij aanwezig waren.

Gezegend is de gemeente met zulke actieve leden als Marry. Dat zij moge rusten in vrede.

Johannes Homan

overleden

- dhr. L. Donkhorst (Luuk) 26 februari 2022, leeftijd 87 jaar te Haarlem,
- mw J. Kraay-van Bommel (Jo) 3 maart 2022, leeftijd 92 jaar te Haarlem
- mw M. Cramer-Joren (Marry) 15 april 2022, leeftijd 76 jaar te Haarlem ●

TEE Haarlem Abraham

Bart Stobbelaar

grensverleggend, Dina (bij Genesis 34)

Nogmaals Dina, zevende kind van Lea en Jacob, een dochter. Haar naam komt slechts zevenmaal voor. Veel-zeggend, want zeven roept de gedachte aan volmaaktheid op. Volmaaktheid te midden van de afschuwelijke loop der gebeurtenissen eindigend in grenzeloos geweld.

Jacob, zijn zonen en Dina zetten voet aan land in Kanaan. Dina trekt uit om de dochters van het land te zien, zij neemt initiatief. Nu zij de grens naar de toekomst over zijn wil zij ook deel worden van de andere wereld, van het land van de toekomst. Daarom wil zij 'zien'! De dochter van belofte wil de dochters van het beloofde land zien, leren kennen, de eenheid zoeken in alle verdeeldheid die hen kenmerkt. De vertegenwoordiger van dat andere land is Shechem. Hij is dat land in levenden lijve. En ook hij 'ziet'. Hij ziet Dina en zoekt eenheid, lieflijke eenheid, geen figuurlijke eenheid.

Het verhaal dat zich dan ontvouwt wordt echter verteld vanuit een belanghebbende kant, die van de broers van Dina en hun eigen voorstelling van het land van belofte waar de 'ander' huist. Zij zien het 'zien' van Shechem daarom als grensoverschrijdend, en handelen dienovereenkomstig met grensoverschrijdend geweld. Het 'zien' van Shechem, als hij Dina opmerkt blijkt meer dan lust, hij verwoordt het zelf als liefde waarvoor

hij alles overheeft, zelfs zijn identiteit, hij is bereid zich te laten besnijden, evenals zijn dienaren. Een wil tot niet alleen lichamelijke eenheid, maar ook tot figuurlijke, één worden met het volk van belofte.

Dina blijft zwijgend op de achtergrond, zij lijkt object, lijdend voorwerp van het hele verhaal, maar in feite is zij op de achtergrond het subject, diegene waar het om gaat, namelijk in persoon de gestalte van de volmaaktheid, gestalte van het volk van de Eeuwige zelf. Alleen haar naam al geeft dat aan, Dina, dat is: recht, gerechtigheid. Precies dat symboliseert zij in haar gerichtheid naar buiten, haar 'zien' van de ander. Dat wordt dan ook herkend, 'gezien' door die ander in persoon van Shechem.

Even worden de gestalte van de belofte, Dina en de gestalte van de volken, Shechem één. Zij heeft voor een moment in de tijd de grenzen verlegd. Geen strijd maar eenheid. Willen zien wie de ander is. Niet tegenover, maar één. Het visioen gerealiseerd. Een moment dat nooit vergeten mag worden vanwege alle absurditeit tussen volken en mensen, daarom Dina, gerechtigheid, recht. Haar naam hoeft niet vaker genoemd. Zevenmaal is voldoende, getal van de volmaaktheid. ●

thuis tips

rust

Begin april verscheen er een nieuw album van de Nederlandse harpiste Lavinia Meijer. Ze heeft er jarenlang aan gewerkt en het resultaat *Are You Still Somewhere* mag er zijn. Dit keer geen werken van haar idool Philip Glass, maar werken van bijvoorbeeld Ryuichi Sakamoto, Ólafur Arnalds en Alexandra Streliski. Voor mij deels onbekende componisten. Het is heerlijke rustgevendende muziek. Gelukkig direct al via Spotify te beluisteren. Maar de cd kopen kan natuurlijk ook.

Lavinia Meijer, *Are You Still Somewhere*, uitgegeven bij Sony in 2022 en verkrijgbaar voor € 15,23

Willemien Ruygrok

goed leesbaar

In dit boekje staan vier sprookjes die Anton de Kom in de jaren dertig aan zijn kinderen vertelde, met een inleiding door Gerda Havertong en nawoord door Raoul de Jong. Opgetekend in een schrift dat in het archief van het Literatuurmuseum ligt. De taal is op enkele correcties na origineel en verrassend goed leesbaar. De verhalen zijn een liefdesverklaring aan het leven in de natuur van Suriname. Het eerste sprookje is bekend, afkomstig uit West Afrika. De andere drie zijn in dezelfde traditie door Anton de Kom bedacht. Planten, bomen, dieren van alle soorten en maten, en mensen leven en praten met elkaar en overwinnen moeilijkheden. Een arrogante mooie boom wordt door

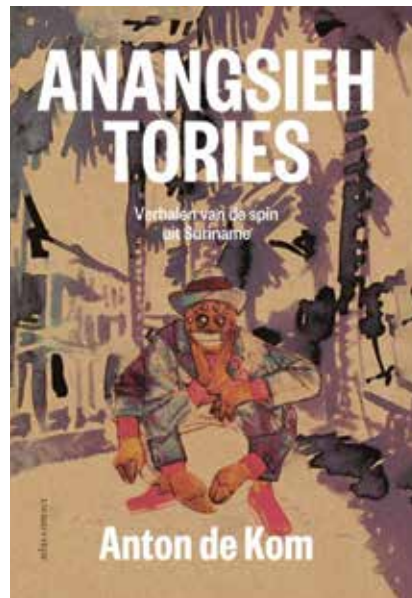
mieren verschalkt en een lief onschuldig meisje wordt in het oerwoud gered door tegengif. Sommige karakters, dieren leven in het echt alleen in Afrika.

Jet van Vrede

Anton de Kom, *Anangsieh Tories*
Verhalen van de spin uit Suriname, 2022,
uitgeverij Atlas Contact, € 20,-

uniek

Wat is het toch fijn om boeken cadeau te krijgen. *De kapperszoon* had ik misschien wel even in mijn handen genomen, maar dan vanwege de prachtige zwarte hondenkop op het omslag (door Freddie Marriage). Ik was afgehaakt op de eerste bladzijde met een liedje van Beertje Colargol. Maar ik heb het boek gekregen van een zeer gewaardeerde vriendin, dus het moest wel goed zijn... En dat is het: een uniek boek. Het speelt zich deels af in de Jordaan, in de kapperszaak van Simon en in het zwembad

waar hij zwemt met jongeren met een beperking, zeg maar met 'Jansjes'. Dan springt het verhaal over naar Tenerife, naar de kapperszaak van Cornelis, die inmiddels Carlos is gaan heten. Carlos is de doodgewaande vader van Simon. Hij stond op de passagierslijst van het vliegtuig dat in 1977 op Tenerife verongelukte. De auteur, Gerbrand Bakker, schrijft in wezen over rouwverwerking en de kracht van familiebanden.

In het verhaal komt een naamloze schrijver voor, Gerbrand Bakker zelf misschien wel. Deze naamloze schrijver merkt op een gegeven moment op dat witregels zo belangrijk zijn. 'Want daardoor kun je een lezer zich alles voor laten stellen, maar er staat dus feitelijk niets. Je kunt je daar altijd op beroepen: er staat hier niets. Het is verbeelding.'

Gerbrand Bakker, *De kapperszoon*, uitgeverij Cossee, 2022, € 24,99
Willemien Ruygrok

Heb je ook een leuke thuis tip?

Stuur het naar:

communicatie@doopsgezindhaarlem.nl

colofon

Doopsgezind Haarlem is een twee-maandelijks uitgave van de Verenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem

redactie Anke van der Meer, Willemien Ruygrok & Jet van Vrede

druk Drukkerij Torendruk, Nijkerk

oplage 800

foto's Anke van der Meer, tenzij anders vermeld

ontwerp & opmaak Susan de Loor, Kantoordeoor Haarlem

Het volgende nummer verschijnt op 6 augustus. Kopij uiterlijk 5 juli zenden aan communicatie@doopsgezindhaarlem.nl of aan Doopsgezind Haarlem, Frankestraat 24, 2011 HV Haarlem, 023 532 18 83.

Een vrijwillige bijdrage voor *Doopsgezind Haarlem* is welkom op rekeningnummer NL82 ABNA 05 61 23 48 76 t.n.v. de Verenigde Doopsgezinde Gemeente te Haarlem, o.v.v. 'Doopsgezind Haarlem'.

© Doopsgezind Haarlem 2022